

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U000643

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 24-01-2024

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: №43, 02.02.2024 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ісаєва Олена Володимирівна

2. Olena V. Isaieva

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 016

Назва наукової спеціальності: Спеціальна освіта

Галузь / галузі знань: освіта

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Спеціальна освіта

Дата захисту: 16-01-2024

Спеціальність за освітою: Математика; Державне управління; Олігофренопедагогіка, логопедія.

Місце роботи здобувача: Департамент освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації

Код за ЄДРПОУ: 25927519

Місцезнаходження: вул. Володимира Антоновича, 70, Дніпро, Дніпровський р-н., 49000, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 48

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 14.29, 14.09.29

Тема дисертації:

1. Становлення та розвиток системи спеціальної освіти на Дніпропетровщині у другій половині ХХ століття – на початку ХХІ століття
2. Formation and development of the system of special education in the Dnipropetrovs'k region in the second half of the twentieth century - early twenty-first century

Реферат:

1. Сьогодні науково-історичний інтерес до розвитку спеціальної освіти викликаний не тільки актуальністю досліджень історичних явищ та факторів, пов'язаних із соціально-політичними та економічними потрясіннями, а й переважно пошуком та активізацією освітніх напрямів, ефективних методів та прийомів навчання, розвитку та виховання дітей з особливими потребами. Філософію сучасної освіти цікавить історія формування особистості як через самоосвіту, так і завдяки системі інституційних впливів на неї. Що стосується становлення локальних освітніх інституцій в Україні, то централізація влади диктувала й сформувала однакові тенденції освітніх процесів у всіх республіках колишнього Союзу, які характеризувалися тоталітаризмом, відсутністю наукового обґрунтування методів та спеціальних методик,

ідеологією тиску та приниження дитини, відсутністю співпраці з батьками, копіюванням стандартних методів заохочення та покарання у виховних процесах школи. Тому звернення до ґрунтовного вивчення вітчизняного досвіду становлення та розвитку спеціальної освіти як одного з різновидів освіти дітей з особливими освітніми потребами, а до 2010 року – і основного для дітей з порушеннями в психофізичному розвитку, свідчить про прагнення дослідників знайти в минулому витоки провідних ідей сучасності, відшукати те нове, що раніше відкидалося як неможливе, поза межами реальності, навіть фантастичне. Підкреслювали і підкреслюють актуальність цієї проблеми педагоги спеціальних закладів освіти, методисти, науковці. Тому важливо творчо використати вагомий надбання й практичний досвід вчених-педагогів задля збагачення нових підходів в організації освітнього процесу в спеціальних закладах освіти. У дисертації з метою зіставлення поглядів, ідей, концепцій, пропозицій на основі історичного аналізу представлено діалектику розуміння природи та причин різних порушень у дітей, а також соціально-психолого-педагогічних труднощів і надбудов, які виникли в результаті патологічної роботи їхньої центральної нервової системи (головного мозку). Європейські вчені відмовляються від орієнтації на природну патологію на користь поглядів та теорій постачання знань через навколишнє середовище. У дисертації підкреслена просвітницька ідея світових учених, філософів, священників, педагогів, лікарів створювати компенсаторні функціональні системи розумних знаків, щоб навчати неповносправних дітей. Науковці докладали багато зусиль, щоб не тільки створювати нові системи знаків для навчання, а й зробити їх ефективним засобом інтелектуального розвитку дитини. У ході дослідження з'ясовано, що в епоху Просвітництва як експериментальні майданчики почали відкриватися невеличкі школи, що свідчить про відповідальність тогочасних вчених стосовно використання адекватних засобів та корекційних прийомів під час освітньо-виховного процесу. Педагоги не тільки викладали, але й приділяли увагу професійній підготовці, щоб навчити учнів виготовляти знаряддя для самостійного виживання. Ідеологія епохи Просвітництва сформувала нові поняття та дефініції, зокрема: моральне виховання, гуманні та охоронні режими для психічно хворих, послідовне лікування, конструктивна діяльність. У цей період в'язниці перетворювали на лікарні, богаївни – на окремі секції спеціальних інститутів. Зважаючи на соціальну значущість допомоги особам із психічними порушеннями й вагомий досягнення у філософії медицини, психології та педагогіці, історія ставлення до особливих потреб людини згодом переміщується в площину становлення таких особистостей при церквах, лікарнях, приватних школах. Ідеї Е. Сегена, Ш. Мішеля, Дж. Локка, Д. Дідро, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Пінеля, В. Гаюї значно вплинули на створення таких закладів у нашій країні. Перший заклад для 4 дітей із психофізичними порушеннями було засновано в Києві (1904 р.) професором О. Сікорським (Лікувально-педагогічний інститут). У дисертації розкрито сутність і взаємозв'язок державної освіти України з громадськими організаціями на початку ХХ століття, коли лікарські, благодійні, громадські організації тиснули на державні органи, змушуючи відкривати нові державні заклади для «дефективних» дітей і навчати їх. Виявлено світові та вітчизняні тенденції допомоги таким учням: до медичної моделі додалася та почала домінувати нова теорія – нормалізації (корекції). Здебільшого ці ідеї реалізовували медики-психіатри, інтенсивно досліджуючи патологію нервової системи. Усе частіше в наукових розробках наголошувалося на зв'язку патології головного мозку з психічними розладами. В Україні порушувалося питання про важливість не тільки лікування таких хворих, але і їх навчання і виховання в спеціальних школах. З'явилися дефініції «виховна система соціального виховання», «особливий виховний підхід», «дефективна дитина», «морально-неповноцінна дитина», що говорить про тенденцію становлення «дефективного» дитинства. Тому методом критичного аналізу встановлено, що згідно з установками урядовців у цей період учні з особливими освітніми потребами розумілися як окрема категорія людей.

2. The scientific and historical interest in the development of special education arose due to the relevance of research on historical phenomena, factors related not only to socio-political and economic upheavals, but also, for the most part, to the search and activation of educational areas, effective methods and techniques of teaching, development and upbringing of children from birth to adulthood. The philosophy of modern education refers to the history of personality formation from self-education to the system of institutional influences on it. With regard to the formation of local educational institutions in Ukraine, the centralization of power dictated and shaped the

same trends in educational processes in all republics of the former Soviet Union, which were characterized by totalitarianism, lack of scientific substantiation of methods and special techniques, the ideology of pressure and humiliation of the child, lack of cooperation with parents, copying standard methods of reward and punishment in the educational processes of the school. At the same time, some bold and scientifically creative measures by government officials, school and extracurricular activities' management have revealed evidence of the development of educational and upbringing processes where the best historical trends and patterns of growth have been found and tested in psychological and pedagogical practice on a scientific and methodological basis, and remain relevant in the modern content of education. 9 In the thesis, in order to compare views, ideas, concepts, and proposals based on historical analysis, the dialectic of understanding nature as a cause of various disorders in children and socio-psychological and pedagogical difficulties and superstructures that have arisen as a result of pathological functioning of the central nervous system (brain) in children is presented. European scientists are abandoning the focus on natural pathology in favor of views and theories of knowledge supply through the environment. The dissertation emphasizes the enlightening idea of world scientists, philosophers, priests, teachers, and doctors to create compensatory functional systems of intelligent signs to teach disabled children. Scientists have worked hard not only to create new systems of signs for learning, but also to make them an effective means of intellectual development of a child. The study found that scientists began to criticize small schools in the context of experimental sites, which indicates their responsibility to use adequate means and corrective techniques during the educational process. Teachers not only taught, but also paid attention to vocational training to teach students how to make tools for independent survival. The ideology of the Enlightenment formed new concepts and definitions such as moral education, humane and preserved regimes for the mentally ill, consistent treatment, constructive activity; prisons were transformed into hospitals, and insane asylums into separate sections of special institutions. Given the social significance of helping people with mental disorders and significant achievements in the philosophy of medicine, psychology, and pedagogy, the history of attitudes toward special needs later evolved into the formation of personality in churches, hospitals, and private schools. The ideas of J. Seguin, S. Michel, Locke, Diderot, Rousseau, D. Pinel, V. Gaillard significantly influenced the creation of such institutions in our country. The first institution for children with psychophysical disorders was founded in Kyiv (1904) by Professor O. Sikorsky and a medical and pedagogical institute was opened. The thesis reveals the relationship and essence of public education in Ukraine with the support of public organizations in the early twentieth century. Thus, medical, charitable, and public organizations put pressure on the state authorities to open new state institutions for "defective" children and teach them. 10 It was found that the world and domestic trends in helping such students were added to the medical model, and a new theory of normalization (correction) was added and began to dominate. These ideas were mainly implemented by psychiatrists who intensively studied the pathology of the nervous system, and there was an emphasis on scientific developments on the relationship between brain pathology and mental disorders. In Ukraine, the question of the importance of not only their treatment, but also education and upbringing in special schools is being raised. The definitions "educational system of social upbringing", "special educational approach", "defective child", "morally defective child" have appeared, which indicates a tendency to the formation of a "defective" childhood. Therefore, the method of critical analysis revealed that, according to the attitudes of government officials, students with special educational needs were understood as a separate category of people.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Ісаєва О. Історико-педагогічні аспекти: розвиток спеціальної освіти в незалежній Україні. Освіта осіб з особливими освітніми потребами: шляхи розбудови. 2020. Вип. 16. С. 160–177.
<https://doi.org/10.33189/epsn.v1i16.148>
- 2. Ісаєва О. Трансформація спеціальної освіти в умовах розвитку інклюзії: нормативно-правовий аспект. KELM (Knowledge, Education, Law, Management)». 2020. № 6(34), Vol. 1. С. 59–66.
<https://doi.org/10.51647/kelm.2020.6.1.10>
- 3. Ісаєва О. Генеза спеціальних освітніх закладів у західній Європі, Російській імперії та СРСР: витоки та підвалини створення системи спеціальної освіти в Україні. Сучасні аспекти науки: 8-й том колектив. монографії. 2021. С. 94 – 114. Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/public/site/mono/monography-8-2021.pdf>
- 4. Ісаєва О. Емпіричне дослідження результатів впровадження інклюзивного навчання (порівняльна характеристика). Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2022. Вип. 42. С. 14–28. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2022.42.02>

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шульженко Діна Іванівна

2. Dina I. Shulzhenko

Кваліфікація: д.психол.н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8943-497X

Додаткова інформація: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/B-4488-2018>;

<https://scholar.google.com.ua/citations?user=oENg8YsAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Позднякова Олена Леонтіївна
2. Olena L. Pozdniakova

Кваліфікація: д.пед.н., доц., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4151-437X

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?user=6hnGGyAAAAAJ&hl=uk>;
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57211372996>

Повне найменування юридичної особи: Комунальний заклад вищої освіти "Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія" Запорізької обласної ради

Код за ЄДРПОУ: 22133718

Місцезнаходження: вул. Наукового містечка, буд. 59, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69017, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Держадміністрація

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Островська Катерина Олексіївна
2. Kateryna O. Ostrovska

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5891-2542

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?user=Jeb4jVgAAAAAJ&hl=en>;
<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57230175200>

Повне найменування юридичної особи: Львівський національний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02070987

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 1, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Синьов Віктор Миколайович
2. Viktor M. Syniov

Кваліфікація: д.пед.н., професор, акад., 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8223-5919

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=5XnE6u8AAAAJ&hl=ru>

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чепурна Людмила Георгіївна

2. Lyudmyla H. Cherpurna

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0799-8996

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=oUn4aTAAAAAJ>;
<https://www.webofscience.com/wos/author/record/2193162>; Researcher ID: AAD-6301-2021

Повне найменування юридичної особи: Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Код за ЄДРПОУ: 44807628

Місцезнаходження: вул. Пирогова, буд. 9, Київ, 01030, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Руденко Лілія Миколаївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Руденко Лілія Миколаївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кліваденко Наталія Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна